

OVER EENE NIEUWE SOORT
VAN
R A F F L E S I A

DOOR

J. E. TELJSMAN en S. BINNENDIJK.

(Met Afbeeldingen.)

Deze nieuwe soort van *Rafflesia*, genoemd naar den tegenwoordigen Gouverneur Generaal J. J. Rochussen, als eene welverdiende hulde aan dezen landvoogd, groeit even als hare zusters, parasitisch op eene soort van *Cissus* (*Cissus serrulata* Roxb.) aan den voet van den Manellawangi, zijnde de bergrug, loopende van den Pangerangoh naar den Salakh, even boven de koffijtuinen op den kleineren bergrug Pondok tjattang, bewesten de theeplantaadje Legok njinnang op het landgoed Tjawi van den graaf Van den Bosch.

Nadat daarvan eenige exemplaren waren uitgegraven en met de *Cissus* in s' Lands plantentuin overgebracht, heeft zich eene *Rafflesia* daarop ontwikkeld en geopend, terwijl van eenige later gevondenenen de bijgaande teekening en analyse genomen zijn.

Het volgende zal het verschil tusschen deze en de reeds bekende soorten aantoonen.

De *Rafflesia Arnoldi* R. Br., welke de schoonste en grootste van de tot nog toe bekende soorten moet zijn, en in 1818 door Dr. Arnold op Sumatra (Benkoolen), tijdens het bestuur van Raffles, ontdekt is, en welke wij binnen korten tijd levend in den plantentuin hopen te ontvangen, heeft op de middenstandige kolom van 40 tot 60 onregelmatige uit-

steeksels (processus), die aan hunne punten gespieten zijn. Zie Transact. of the Linn. Soc. vol. XIII taf. 20 etc., doch in het XIXe deel taf. 22 ziet men de genoemde punten met haren bezet. Voorts heeft het inwendige bloemdek dikke klierachtige haren. Men kan ook oordeelen over het verschil in grootte, daar de knop van *Rafflesia Arnoldi* één Rijnl. voet en de geopende *Rafflesia patma* 13 Rijnl. duimen diameter had.

De *Rafflesia patma* Bl. waarvan wij, behalve de fraaije teekeningen van den hoogleeraar C. L. Blume een levend exemplaar in s' Lands plantentuin bezitten, heeft zich reeds tweemaal in zijnen vollen bloei vertoond. De eerste opende zich den 23sten Maart en de tweede den 6den October 1850. Groot was het verschil in kleur met de tekening in de Flora Javae, want de uitsteeksels (processus) waren ligter gekleurd, bijkans vleeschkleurig; de geringde hals en de boord of slippen waren op den eersten dag der opening ligt rooskleurig, terwijl de verrucae, welke zich op genoemde deelen bevinden, niet zoo regelmatig van grootte zijn. Ook doet de kroonrand in de tekening zich voor als of hij boven de lappen van het bloemdek uitsteekt terwijl in ons levend exemplaar de genoemde rand ontspruit op de plaats, waar de lappen van het bloemdek te zamen gegroeid zijn.

De uitsteeksels (processus) op de middenstandige kolom van het levend exemplaar waren 36 in getal t. w. 4 in het midden, 10 in de tweede en 22 in de buitenrei. De opstaande rand van de schijf der middenstandige kolom was slechts $\frac{1}{2}$ Rijnl. duim hoog.

De genoemde soort wijkt zoo zeer van de door ons als nieuw beschrevene af, dat men bij den eersten oogopslag deze reeds als eene nieuwe soort kan onderscheiden, terwijl de *Cissus*, waar hij als parasiet op groeit eene andere species is (*Cissus serrulata* Roxb. = *C. glabratus* Bl.).

Van de *Rafflesia Horsfieldii*, welke als species is aangenomen, is geene volledige beschrijving te vinden. Slechts dit vindt men in Transact. of the Linn. Soc. vol. XIX pag. 242; "stijltis indefuata numerosis.

Onlangs werd ons ter lezing gezonden het 9de deel der Ann. and Mag. of Nat. Hist. alwaar wij eene beschrijving en teekening vonden van *Rafflesia manillana*. De naam dezer soort is door den heer Robert Brown (Trans. of the Linn. Soc. vol. XIX pag. 243) veranderd in dien van *Rafflesia Cumingii*, omdat de heer H. Cuming haar op het eiland Samar, een der Philippijnen, het eerst ontdekt had.

De *Rafflesia Cumingii* heeft op het vlak der middenstandige kolom 11 uitsteeksels, waarvan er één in het middenpunt geplaatst is terwijl de overigen regelmatig rondom hetzelfde gerangschikt zijn. Het inwendige bloemdek is bedekt met verschillend gevormde wratten.

De door ons als nieuw beschrevene *Rafflesia Rochussenii*, werd ons gebragt den 29sten Julij 1850 door eenen inlander, als plantenzieker bij den tuin werkzaam.

De volgende beschrijving zal duidelijk het verschil doen kennen der *Rafflesia Rochussenii* met de overige thans bekende soorten.

Grootste breedte van de geopende bloem	0,14 $\frac{1}{2}$	N.el.
Omtrek van de bloem	0,43	„
Lengte der slippen (laciniae)	0,06 $\frac{1}{2}$	„
Breedte „ „	0,08 — 0,09	„
„ „ „ van den geringden kroonrand	0,02 $\frac{1}{2}$ — 0,04	„
Omtrek van den geringden kroonrand, buitenrand	0,34	„
Omtrek van den geringden kroonrand, binnenrand	0,15 $\frac{1}{2}$	„
Diameter van den hals	0,05 $\frac{1}{4}$	„
De afstand van de schijf der middenstandige kolom en den geringden kroonrand	0,02	„
Breedte van de kolom op de schijf gemeten	0,70	„

Deze zijn de metingen, welke gedaan zijn op de eerste plant, die van de bovengenoemde plaats aangebragt werd.

Het wekte wel onze verwondering op, dat de bijna open-

gaande knop zoo aanmerkelijk kleiner was, dan die der *Rafflesia patma* en van eene eenigzins andere kleur; maar nog grooter was onze verwondering, toen wij na opening der bloem eene schijf zonder eenige uitsteeksels zagen. Slechts in het midden was een zeer klein naaldvormig puntje van $\frac{1}{8}$ Rijnl. duim. Het fraaiste der schijf was een geteekende ster met vijf punten van eene roode kleur. De grond der schijf was vuil wit. De punten dezer ster, die $2\frac{1}{2}$ Ned. duimen lengte hadden, waren gericht naar de openingen der lappen van het bloemdek. De rand der schijf is een weinig opwaarts gebogen en donkerder van kleur dan de genoemde ster.

Het inwendige buikvormige bloemdek is, in tegenstelling met de *Rafflesia patma*, die daar glad en effen is, geheel bedekt met lange hoofdjes dragende wratten van 1 — 6 lijnen lengte, één lijn dikte, cilindervormige gedaante en aan den voet van het bloemdek het langste, naar boven steeds korter wordende. De kleur der geopende plant was donkerrood; de verhevenheden of wratten op hare oppervlakte waren, even als de grond waarop zij geplaatst zijn, donkerrood en veel kleiner dan in de *Rafflesia patma*. Op den kroonrand zijn deze wratten nog veel kleiner en bijna netvormig geplaatst.

Het onderscheid tusschen *Rafflesia Rochussenii* en *Rafflesia patma* was gemakkelijker te ontwaren, daar te gelijker tijd een exemplaar der laatste in den tuin in volle ontwikkeling stond.

Het verschil met *Rafflesia Cumingii* (*R. manillana*) is overigens niet zeer groot, uitgezonderd dat ten opzichte van de uitsteeksels op de schijf, en daar deze een knop was, zoo kan men onmogelijk de juiste grootte der plant bepalen; want, heeft de plant zich zoodanig uitgezet, dat door de opening der schutbladen het bloemdek zichtbaar is, zoo kan de plant verscheidene dagen in denzelfden toestand blijven, waarin hij in omvang aanmerkelijk toeneemt.

Daar de heer R. Brown, mannelijke en vrouwelijke bloemen onderscheidt, moeten wij uit ons onderzoek besluiten, dat onze bloeiende *Rafflesia patma* en *Rafflesia Rochussenii* van

het mannelijke geslacht waren, vermits wij, zelfs met het mikroskoop, niet het minste spoor van *pericarpium* konden onderscheiden, terwijl de plaats, die door den heer Rob. Brown en den hoogleeraar C. L. Blume als het bestaande *pericarpium* wordt aangeduid, in de onze uit eene vleesachtige massa bestond.

Mogten zich binnen korten tijd op nieuw, van de nu reeds aanwezige knoppen, bloemen ontwikkelen, dan zullen wij dienaangaande nasporingen doen, hetzij door kunstmatige bevruchting, hetzij door het zaad op andere soorten van *Cissus* over te brengen.

Wij zullen over de natuurlijke geschiedenis der *Rafflesiaceae* niets hierbij voegen, aangezien de heer Zollinger het tot nu toe bekende, reeds heeft doen opnemen in het Natuur- en Geneeskundig Archief voor N. Indië 1845 pag. 553.

Rafflesia Rochussenii Teysm. Binnd.—Dioica, antheris 15—19 serie simplice disci inferum margine cingentibus; columna 15—16 sulcis descendentibus antheris oppositis; disco subpatellaeformi glabro stellato, vel processibus 1 vel 2 tecto; polline rotundato hyalino. Hab. Manellawangi, costa Pondok tjatang dicta, in silvis umbrosis.

Verklaring der Afbeeldingen

TAFEL I.

- Fig. 1. Geopende bloem op den wortel van *Cissus serrulata*. Natuurlijke grootte.
 „ 2. Takje en bladen van *Cissus serrulata*.

TAFEL II.

- „ 1. Jonge plant met de reeds opengaande schutbladen, en het ongeopende bloemdek. Natuurlijke grootte.
 „ 2. Jonge ongeopende plant doorgesneden. Nat. grootte.
 „ A. Doorsnede van den wortel der *Cissus*, met het deel der schors waar de *Rafflesia* is vastgehecht.
 „ B. Middenstandige kolom met twee onvolkomene uitsteeksels.
 „ C. Het halve gat of de keel (faux) van den geringden hals door het ongeopend bloemdek bedekt.

- Fig. 3. Kolom met de groeven, de schijf er van afgenomen. Nat. grootte.
- „ 4. Bijna napvormige schijf der kolom met een ster en twee onvolkomene uitsteeksels bedekt. Nat. grootte.
- „ 5. De genoemde schijf van onderen gezien met de daar geplaatste antherae. Nat. gr.
- „ 6. Een stuk der schijf van achteren te zien met de antherae en bijkomende deelen, viermaal vergroot.
- „ 7. Anthera vergroot.
- „ 8. Horizontale doorsnede dezer anthera, vergroot.
- „ 9. Dwarsche „ „ „ „
- „ 10. Pollen, vergroot.
- „ 11. Een stuk van den kroonring, van onderen te zien. Vergroot.
- „ A. Wratten, viermaal vergroot.
- „ 12. Wortel van *Cissus serrulata*, met de zich daarop bevindende jonge planten van *Rafflesia*.
-